

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 23, брой 2
Февруари

Борис Попиванов

Предизборната кампания в България стартира под знака на конфронтационни геополитически интерпретации.

Очертава се битка за първото място между ГЕРБ-СДС и „Продължаваме промяната – Демократична България“, която все още не изглежда като битка за правителство.

Кризата на Българската социалистическа партия е основна причина за липсата на адекватен социален дневен ред в страната.

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 23, брой 2
Февруари

Съдържание

1.	ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА	2
2.	ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО	4
3.	СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА	6
4.	ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ	9

1

ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА

Войната в Украйна и нейните отражения. За пореден месец българската външна политика в огромна степен е доминирана и рамкирана от международното напрежение Русия-Запад, породено от войната в Украйна. Отношението към тези геополитически процеси стабилно стои и като основна разделителна линия в българския политически процес изобщо.

Официалната позиция на България е изразена по различни поводи от президента Румен Радев. На извънредно заседание на Европейския съвет в Брюксел държавният глава се обяви против по-нататъшно предоставяне на военна помощ от България за Украйна и спомена за евентуално вето на София върху нови санкции срещу Русия, засягащи ядрените доставки. В изказване пред Мюнхенската конференция по сигурността Радев призова за търсене на мирен изход от конфликта, а на среща на върха на държавите от групата Б-9 във Варшава в присъствието на президента на САЩ Джо Байдън предупреди за рисковете от военната ескалация върху мира в цяла Европа. Вече в София българският президент определи привържениците на допълнителна военна помощ за Киев като „партии на войната“, което е стъпка напред след предишното му определение „войнолюбци“. Гледната точка на Радев се опира на две твърдения: че само мирните преговори, а не оръжието, могат да сложат край на войната; и че България има за приоритет да въоръжава своята армия, а не украинската. В отсъствието на редовно правителство такава е линията на България. В медиите възникна опит изявленията на Радев да бъдат противопоставени на позиция на Министерството на външните работи, но без успех.

Без всякакво съмнение така очерчаният курс е различен от този на т.нар. „ястреби“ в ЕС и НАТО (особено Полша и прибалтийските страни), но и от визията на европейските институции. Би било прецизирано обаче България да бъде разглеждана като проруски „дисидент“ в Европа заедно с Унгария на Виктор Орбан. Орбан апелира за сътрудничество с Русия и открива вина на Европа за конфликта. И по двата въпроса Радев застъпва заедно с Брюксел

противоположна позиция. Съвпадението между Будапеща и София е по темата за военната помощ, изключително важен проблем, но не и единствен. Радев не само подписа лично декларацията на Б-9 от Варшава срещу „кървавата“ и „агресивна“ война на Русия срещу Украйна. Но и значителна част от дипломатическите усилия на Радев и неговия кабинет е насочена към задълбочаване на интеграцията на България в европейското пространство, а не към сближаване с Русия (по темите „Шенген“, „Еврозона“, „енергийна диверсификация“). Независимо от това, обаче, започва трайно да се насажда представата за българския президент като проруски. Тази представа се използва и в политическия процес.

Предполагаемият проруски курс на Радев е в основата на идеята за неговото предсрочно отстраняване от поста, т.нар. импийчмънт. За първи път тя е публично лансирана от политическа сила, претендираща за първо място на избори – новото обединение между „Продължаваме промяната“ и „Демократична България“ (ПП-ДБ). Както и да се развие този казус, той е показателен за обхвата на вътрешнополитически употреби на глобалната политика. Ето още три примера. Първият от тях: На 1 февруари се отбелязва Денят за почит към жертвите на комунистическия режим. По този повод журналистът от Българското национално радио Петър Волгин изрази подкрепа за Народния съд, асоцииран с комунистическите репресии в края на Втората световна война. Организиран бяха протести „за“ и „против“ Волгин. Тъй като журналистът е масово възприеман като проруски настроен, протестите в крайна сметка рефлектираха не върху проблема с комунизма, а върху ролята на Русия в българската история. Подобно нещо се повтори във връзка с 19 февруари, годишнина от смъртта на българския национален герой Васил Левски. Тогава медиите избобляваха с коментари, които третираха борбата на Левски за независимост като поука за нуждата от независимост от Русия днес. На второ място, САЩ анонсираха нов списък от български официални лица, които са санкционирани по глобалния закон „Магнитски“ за корупция. В списъка влизат

бившият финансов министър от ГЕРБ Владислав Горанов, бившият енергиен министър от БСП Румен Овчаров и ръководителят на русофилска неправителствена организация Николай Малинов. Към санкциите се присъедини и Великобритания, а в София пристигна американският координатор по санкциите Джеймс О'Брайън. Скандалът, който се разрази, провокира не дискусия за корупцията в България, а спор за „зловредното руско влияние“. Според едната оценка, засегнатите от Закона „Магнитски“ и критиците на американското поведение по казуса са обединени от своите руски зависимости: партии, прокуратура, медии. Според другата оценка, санкциите имат прагматичната цел да заменят руското присъствие в българската енергетика с американско. И на трето място, годишнината от началото на руската инвазия в Украйна също даде повод за междупартийни сблъсъци. В навечерието на датата гражданин разбива плочата на Паметника на Съветската армия в София. В последвалите изявления част от партиите (ГЕРБ преди останалите) настояват за премахване на целия паметник, а Българската социалистическа партия (БСП) стартира подписка за запазването му. Отношението към Съветската армия и отношението към режима на Путин се сливат в едно цяло. Както се вижда, и по исторически, и по актуални въпроси политическият дебат в България се ориентира към геополитическото разделение Русия-Запад.

България и Балканите по европейския път. След решението на Европейския съвет от декември м.г. да отложи присъединяването на България към Шенгенското пространство, през февруари българското Министерство на финансите съобщи, че присъединяване към еврозоната няма да може да се случи на очакваната дата 1 януари 2024 г. Отново обаче не става дума за безусловен неуспех. Както в случая с Шенген, в който на официално равнище в Брюксел се заговори за нова дата още през 2023 г., така и в случая с еврозоната лично заместник-председателят на Европейската комисия Валдис Домбровскис посети София и посочи като реалистична

цел присъединяване година по-късно, на 1 януари 2025 г. И в двата случая всичко зависи от адекватността на българската законодателна стратегия и ефективността на българския дипломатически натиск. Политическо единство в България обаче като че ли не се наблюдава. Трагичният инцидент с 18 мигранти, намерени мъртви в камион на българска територия при опит за нелегално преминаване в Западна Европа, отпущи нови критики, както от страна на ГЕРБ, така и на ПП-ДБ, относно неспособността на българските институции да пазят границата. Така бе хвърлена нова сянка върху подготовката на България за Шенген. А отложеното решение за еврозоната бе приветствано от партии като „Възраждане“ и БСП. Техните публични инициативи позволяват да се допусне, че съпротивата срещу членството ще расте не толкова извън България, колкото в нейните граници.

Балканската политика по традиция е приоритетен ангажимент на президентската институция през последната година. Амбициите са фокусирани основно върху енергийната диверсификация, но също и върху транспортната свързаност и обмена на мнения между отделните държави по водещите геополитически теми. През изминалия месец държавният глава Румен Радев посети Гърция по повод на подновената инициатива за петролопровод между Бургас и Александрополис и прие в София президента на Черна гора Мило Джуканович. В знак на благодарност за българската помощ за овладяване на последиците от катастрофалното земетресение в Турция президентът Реджеп Ердоган проведе телефонен разговор с Радев. Макар и явно протоколен разговор, той все пак дава нов пример за затопляне на владенените през 2017 г. отношения между Радев и Ердоган. Картината на балканската активност няма да е пълна, ако пропуснем визитите на вицепрезидента Илиана Йотова в Косово и Северна Македония. Насърчението за европейския курс на Прищина в случая върви редом с критиките към Скопие, че сами блокират европейската си интеграция с антибългарски прояви.

2

ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО

Президентът. С разпускането на 48-ото Народно събрание президентът Румен Радев назначи и още един служебен кабинет. Тази последователност вече се е случвала през 2021 г. Тогава обаче фигури от първия служебен кабинет използваша популярността си за да стартират нов политически проект, ПП. Стана възможно този тип правителства да се превръщат в алтернативно поле за формиране на партии. Този път няма подобни индикации. Сега служебен кабинет на Радев преминава в служебен кабинет на Радев, а не в нов вариант за развитие на партийната система в парламентарната република. Ето защо, за разлика от по-рано, всички последици от управлението, и позитивни, и негативни, рефлектират пряко върху авторитета на президента. Първо, общественото одобрение към него, макар и все още с впечатляващо високи стойности, намалява – както поради социално-икономическите проблеми, така и поради откритата дистанция на Радев с част от партиите. Второ, президентът разполага със сравнително ограничени инструменти да влияе на тази тенденция. Без парламентарно мнозинство и без самостоятелна бюджетна политика той трудно би могъл дългосрочно да очертае изход на страната от кризата. И трето, увеличават се изкушенията партиите да намерят пресечна точка на противоречията си в координирано антипрезидентско поведение. Твърденията за импийчмънт са само сигнали в тази посока.

Правителството. Вторият кабинет на Гълъб Донев съзнателно се въздържа, както и първият, от търсене на самостоятелен политически профил. Сферите, в които се чувства по-голяма активност, като външна политика и политика на сигурност, енергетика и инфлация, носят отпечатъка на личните ходове на президентската институция и произтичащите от тях послания. Част от министрите – например на икономиката и на енергетиката – са подложени на все по-сериозни критики, които дебалансира политическата монолитност на правителството. Засега премиерът Донев успява да овладее това със своята умереност.

Главният прокурор. Впечатляващата медийна активност на главния прокурор Иван Гешев протича

в две вече традиционни за него направления – да представи себе си за предпочитан партньор на западния свят, в частност на САЩ, и за „последна крепост“ на разклатения конституционен и правов ред в България. Така могат да се прочетат две от основните изяви на Гешев: визита във Вашингтон за участие в „национална молитвена закуска“ с президента Байдън; и разследване срещу висши кадри на правителството на Кирил Петков за доставки на руски газ на завишени цени. И двете обаче послужиха за контраобвинения към Гешев – че фактически не е бил поканен на „молитвената закуска“ и че прокуратурата работи избирателно и много рядко срещу партии, действително свързани с Русия. Новите санкции по Закона „Магнитски“ не съдействат за международния авторитет на оглавяваната от Гешев институция. Битката му срещу механизма за разследване на главния прокурор изглежда самоцелна и персонална. Твърденията, че опитът да се контролира една институция представлява „противоконституционен погром“, са крайно неубедителни. Но по всичко личи Гешев действително се опасява, че този механизъм, предложен от министъра на правосъдието Крум Зарков, ще сложи край на неговия мандат. Само с подобно опасение може да се обясни абсурдното обръщение на главния прокурор към нацията, в което предупреди за намеренията на „политици и олигарси“ да го свалят от поста. Отказът на Гешев от участие в дискусиата за законодателните промени и безапелационната подкрепа лично за Гешев в някои медии с нападки към опонентите му не успяват да уплътнят претенцията за принципност.

Общественото мнение. Българското общество е изправено пред поредни парламентарни избори. На старта на кампанията прави впечатление ниският интерес на избирателите. Проучване на „Галъп интернешънъл“ идентифицира едва 40,7% като решили със сигурност да гласуват. Трудно може да се говори за реполитизация в сравнение с тревожно високите нива на политическа апатия от м.г.

Във февруари, традиционно тежък зимен месец, социалните и битовите проблеми на хората изли-

зат на преден план. Изключително голямо внимание, установено и от медиите, породиха поредицата от сравнения между цените на едни и същи хранителни продукти в България и други европейски страни. Сравнението, очаквано, не е в полза на България. На този фон може да се разбере скандалът с директора на държавната компания „Ел Би Булгарикум“ Николай Маринов, който анонсира по-ниски цени на млечните продукти във фирме-

ните си магазини и по-късно бе уволнен. Засега не може да се каже със сигурност дали уволнението е по основателни причини, или заради „лобизъм на търговските вериги“, но многобройните и ожесточени коментари по темата свидетелстват за факта, че за мнозинството българи не само инфлацията, но и подозренията за спекулации, са първостепенен проблем, недостатъчно адресиран на политическо равнище.

3

СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА

ГЕРБ-СДС. Първата политическа сила влиза в предизборната кампания с очаквана заявка за ново първо място. Тактиката изглежда непроменена спрямо преди. Партията отново иска да представи себе си като гарант на „реда“ срещу „хаоса“ от последните 2 години, като заплашва с нови предсрочни избори ако не победи сега. Залага отново най-вече на традиционните си избиратели, за което можем да съдим по обиколките на лидера Бойко Борисов из страната за срещи с партийните активисти. Извежда отново на преден познатите си лица. Едва ли има друга партия с по-голяма приемственост. От 31 избирателни района ГЕРБ повтаря водачите на листи от м.г. в цели 28, а тримата нови водачи (във Враца, Перник и Пловдив-област) са били депутати и в досегашния парламент, макар и избрани не от първа позиция. Явно е, че очакванията на предстоящия вот не са за някакъв „пробив“, а за запазване на резултата, с надеждата, че по-скоро другите партии ще вървят надолу.

Въпреки спокойствието и увереността, демонстрирани от ГЕРБ, ситуацията за тях не е напълно стабилна. Партията се провали в основните задачи, които преследваше досега. На първо място, ГЕРБ пробва да разцепи „силите на промяната“, като привлече „Демократична България“ при себе си. Опитът излезе неуспешен. ДБ влезе в предизборна коалиция с опонентите на ГЕРБ от ПП. Усилията продължават и сега с декларации за отстъпки пред кандидати и инициативи на ДБ, но все така без последици. На второ място, ГЕРБ видимо искаше да докаже, че западните партньори на България няма защо да се съмняват в лоялността на партията и Борисов. Новите санкции по Закона „Магнитски“ предизвикаха ГЕРБ почти да се разграничи от санкционирания бивш техен финансов министър Горанов. ГЕРБ отново осъди руската инвазия в Украйна и се обяви за премахване на Паметника на Съветската армия в София. Изглежда в ГЕРБ са решили, че съдебната реформа и шансовете за политическо сътрудничество около нея са ключова цел на САЩ. Ето защо партийният лидер Борисов стигна дотам, че в едно от редките си интервюта напоследък изтъкна колко често посещава посолството на САЩ и декларира готовност да подкрепи механизма

за разследване на главния прокурор независимо дали противоречи на Конституцията (!). Подобни изявления по-скоро издават политическа слабост. Не е без значение, че ако иска да избегне коалиция със „силите на промяната“ ПП-ДБ, ГЕРБ отново ще се изправи пред варианта за правителство с БСП и ДПС, а това, както и в миналия парламент, не звучи като вдъхновяващ вариант.

Допълнителна трудност пред ГЕРБ се поражда от приближаващите местни избори. Партията зависи основно от позициите си в местната власт. Сигналите, че се готвят големи промени в кметските номинации за областните центрове не могат да не предизвикат сътресения. Вече сме свидетели на първото – откритият конфликт между Борисов и кмета на Пловдив Здравко Димитров, който отказа да подаде оставка от поста си въпреки призива на своя партиен лидер. Дилемата на ГЕРБ дали иска правителство сега или през есента не се е променила.

„Продължаваме промяната – Демократична България“ (ПП-ДБ). Това е и най-голямата новина в предизборната кампания. Предизборният съюз между двете „сили на промяната“ завръща интригата за победителя в изборите и повишава значението на самата кампания. Първите социологически данни, макар и условни, сочат обединение на двата електората. Явно избирателите на ПП и на ДБ нямат нищо против да бъдат заедно, въпросът е дали това ще привлече избиратели, търсещи промяна, но досега дистанцирани заради фрагментацията на обещаващите промяна. Противопоставянето на ГЕРБ е ясно изразено, конфронтацията с президента и служебното правителство – също. Още първата декларация на новосформираната коалиция пряко атакува Радев и кабинета на Гълъб Донев. Мотото на кампанията, „Има как“, изразява оптимизъм, отново различен от уморените послания за стабилност на ГЕРБ. Документът с приоритетите на обединението съдържа 12 намерения, повечето от които имат общодемократичен характер и са насочени към върховенството на правото. Едно-единствено, четвъртото намерение,

е социално и декларира готовност за преодоляване на социалните и регионалните неравенства. Може да се заключи, че профилът на коалицията е близък до този на ДБ. Тя гравитира повече към десния спектър, отколкото към центристкото поле. Присъединяването на бившия депутат от БСП Явор Божанков следва да се чете не толкова като отваряне на врати наляво, колкото като препотвърждаване на прозападната линия в конфликта в Украйна. Въпреки че е умерено и изглежда закономерно, движението надясно е факт и съставлява един от рисковете пред привличането на по-широка периферия гласоподаватели.

Новият съюз изпита известни трудности пред подреждането на листите си за изборите, което е нормално. Два казуса предизвикаха медийно внимание. От листите отпада бившият депутат Иван Христанов, който беше станал емблематичен за антикорупционната политика на ПП с решителните си действия срещу съществуващите практики на ГКПП „Капитан Андреево“. Отпада и Александър Дунчев, който пък се беше превърнал в символ на непримимостта на „силите на промяната“ срещу мафиотските схеми в горския сектор и въплъщаваше „зеления фланг“ на ПП. По такъв начин ПП се лишава от свои остриета, с които публиката свързваше борбата с корупцията не на думи, а на дела. В крайна сметка новият съюз, също както съставляващите го партии на 2 октомври м.г., е изправен пред все още нерешения проблем за партньорства в бъдещия парламент. Това създава и известна неувереност за потенциала на „силите на промяната“ да съставят редовно правителство.

Движение за права и свободи (ДПС). ДПС е предсказуемо в своята стратегия. Както и по-рано, партията съвсем открито се стреми към съставяне на редовен кабинет и свое участие в него. Фрагментацията на българската политика и липсата на стабилни блокове в нея водят до извода, че колкото по-голяма е една парламентарна група, толкова по-голяма политическа тежест ще има. Ето защо ДПС полага огромни усилия да увеличи подкрепата за себе си. Активността на лидерите му по места е изключително интензивна и обяснява защо те почти нямат време за медийни изяви. В перспективата на ДПС се преплитат както национални, така и международни фактори. От една страна, официално ДПС декларира своя твърд евроатлантизъм. От друга страна, поредица събития, в т.ч. проблемите около съдебната реформа, ясно показват, че ДПС не открива съвпадение между дневния си ред и дневния ред на евроатлантическите партньори, а и не получава положителни сигнали от тях. При такъв прочит, който може би не е чужд на стратегите от партията, следват две възможности. Ако ДПС направи аритметически неизбежно своето участие в бъдещ кабинет, това ще направи неизбежно и ДПС

за Брюксел и Вашингтон. Едно правителство с ДПС би стабилизирало ДПС и би отслабило другите участници, които ще инкасират електорални загуби заради упорито поддържаната от всички тях анти-ДПС идентичност. Ако правителство се състави без ДПС или изобщо не се състави, това би дали допълнителен импулс за противниците на твърдата евроатлантическа линия, особено на „Възраждане“, макар и не само, и ДПС отново би могло да се утвърди като неизбежен фактор на политическата стабилност. В сегашните геополитически условия регионалната роля на Турция става все по-важна. Така приоритет добиват и отношенията на ДПС с Турция. Инициативата на почетния лидер на партията Ахмед Доган за дарения за пострадали от земетресението в Турция, подета после централизирано от цялото движение, е поредна стъпка към укрепване на този приоритет. Регионална стабилност при конфронтация между Русия и Запада без Анкара е трудно постижима. От такава гледна точка и за западните сили не е без значение кои в България са предпочитаните партньори на Анкара.

„Възраждане“. Партията явно има намерение да конструира цялата си кампания около стартирания от нея референдум против присъединяване към еврозоната. Подписката за референдума създава, първо, усещането за постоянно движение нагоре, защото всеки ден се съобщава актуализираният брой подписи, и второ, усещането за припокриване между броя на подписалите се и броя на избирателите на „Възраждане“. Първото е логична PR тактика, второто е илюзорно, но заедно подхранват амбицията на партията да пренареди дневния ред на българската политика. Дори отказът на българските власти от датата 1 януари 2024 г. бе представен като първи успех на инициативата, след който ще дойдат още много.

Заявката за първа политическа сила почти със сигурност е нереалистична. По такъв начин обаче могат да се задържат онези избиратели, които харесват идеите на „Възраждане“, но се опасяват, че нежеланието за коалиции и компромиси ще обрекат партията на вечна опозиция. Лидерът Костадин Костадинов последователно измества българския национализъм към популизма. Повечето теми на „старите“ националистически партии остават периферни. Костадинов например бе принуден да вземе отношение към споровете със Северна Македония, без обаче да се задълбочава в тях. Неговият фокус е отрицанието на елитите, които предполагаемо спъват българското развитие. В това отношение обаче трябва да се отчита и конкуренцията на Слави Трифонов, чийто проект за референдум за президентска република попада в същата тенденция.

Българска социалистическа партия (БСП). Партията проведе заседание на 50-ия си конгрес, опре-

делено от мнозина като скандално. Ръководството успя да отхвърли всички опити в дневния ред на конгреса да влезе искане за отстраняването на лидера Корнелия Нинова. Част от решенията бяха взети при съмнения за сериозни манипулации. 14 от членовете на партията, повечето от които представители на Младежкото обединение, а също и евродепутатът Петър Витанов, бяха изключени на самия конгрес с обвинения за „хулиганско“ поведение. Впоследствие започна процес на напускане на партията, който обхваща водещи представители на няколко местни структури, сред които пернишката и пловдивската, а и самия кмет на Перник Станислав Владимирков. Конгресът прие насоки за нова партийна програма, които не предизвикаха никакъв интерес. Единствената по-сериозна новина от събитието бе анонсът на Нинова, че партията ще инициира национален референдум против джандър-обучението в училище. Идеологическият контекст на това намерение се съдържа в доклада на Нинова пред конгреса. Там за първи път по ясен начин е заявено, че светът е разделен между глобално-либерално и национално-консервативно, а мястото на българските социалисти е при национално-консервативното.

Усилията на партийното ръководство да представи всички конфликти като „принципни“ едва ли са убедителни за някого. Напротив, все по-ясно проличава амбицията за тотален контрол върху партията и превръщането ѝ в удобен инструмент за разнообразни бъдещи коалиционни комбинации. Нинова и нейното обкръжение едва ли се надяват на чувствително електорално подобрение. Списъкът на водачите на листи, съставен предимно от фигури, доказали вече неумението си да възпрат движението надолу, е показателен. Може би единственото изключение е номинацията на популярния ляв активист Борис Цветков в Перник, но там, поради специфичните обстоятелства, обрат е най-малко възможен. Как може да се разчете стратегията на Нинова? По всяка вероятност съществува очакването, че отливът на социалисти, несъгласни с нейното ръководство, ще бъде компенсирани с връщането на хартиената бюлетина, активизация покрай джандър-референдума и мобилизация

срещу новата формация „Левицата“. И трите фактора имат по-скоро съмнителна тежест. БСП застава отчетливо на позиции, които са ретроградно-консервативни и евроскептични. Ако тези позиции са в състояние да генерират нови избиратели, това по-вероятно биха били избиратели на партии като „Възраждане“. Призивът на Нинова към социалистите да участват в подписката на „Възраждане“ за референдума против еврото, освен уникално по рода си решение за включване в предизборната кампания на друга партия, е и ясен знак къде БСП вижда своето място – в нишата на „Възраждане“ и популисткия национализъм. Само че тази ниша е заета от самото „Възраждане“.

Допълнителен проблем в казуса с БСП обаче възниква от липсата на алтернатива. „Левицата“ има свои лица и фигури, има медийно влияние и политически опит, но в много отношения е близка до сегашната социалистическа партия по своите консервативни нагласи. Ако „Левицата“ има по-дългосрочни шансове, те биха дошли от привличане на млади хора и оттегляне на авторитетните инициатори. Досега историята обаче сочи, че точно тези инициатори най-малко са склонни реално, а не фиктивно, да правят крачки назад.

БСП има конкуренция в лявото пространство, но не е сигурно, че има алтернатива. С действията си на конгреса и след него Корнелия Нинова ясно показва, че няма намерение да прави никакви промени в линията си, която неизменно и еднопосочно задълбочава упадъка.

„Български възход“ (БВ). Перспективата на партията не може да се определи. В практика се превърна напускането на досегашни активисти, някои от които (например Лилия Недева) остро обвиняват лидера Стефан Янев в авторитаризъм и обсебеност от личния рейтинг. Преговорите за предизборна коалиция с ВМРО завършиха с неуспех. Масово разпространено е убеждението за колебливост и неяснота в позициите. Ако Янев разчита само на политическо поведение, едва ли би успял да влезе в новия парламент. Възможно е, разбира се, да разчита на друго.

4

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ

Външната политика на България в условията на тежка геополитическа конфронтация е съобразена с принадлежността на страната към ЕС и НАТО. Нюансът, който президентът Румен Радев внесе отдавна, е свързан със скептицизма към военната помощ за Украйна. През последните седмици обаче отношението на западните сили към Украйна все повече е подчинено именно на императива за предоставяне на военна помощ. Това рискува да превърне българското различие в българско „дисидентство“. Развитието на бойните действия те първа ще внася промени в досегашните позиции на Европа и Америка, но гледната точка на София вероятно ще среща все по-малко разбиране.

Доминиращите партийни оценки за външната политика в България са твърдо евроатлантически. Даже партии, набедени за „русофилски“, като „Възраждане“ или БСП, никога не са заемали открита проруска позиция в конфликта, нито са настоявали за прекратяване на западната военна помощ към Украйна изобщо. Въпреки всичко, обаче, немалка част от медиите все по-активно застъпват скептични към Запада мнения. Обстоятелството, че някои от тези медии са близки до т.нар. евроатлантически партии, показва, че фасадният евроатлантизъм трябва да се приема с известни уговорки. Негативна роля за евроатлантизма в близките седмици ще играят все по-често тиражираните твърдения, че евентуално редовно българско правителство след изборите ще бъде наложено от чужбина.

България навлиза в поредна предизборна кампания, в която вдъхновяващите фактори са твърде малко. Практически липсват нови партии. Тези, които излизат на сцената като нови, всъщност са коалиционни формати от вече съществуващи партии. Това увеличава риска от възпроизвеждане на ниската избирателна активност и борба на партиите не за целия електорат, а за онази неголяма част

от него, която е гласувала преди. Вярно е, че този път има интрига за победителя от изборите. Но дори тя трудно би мотивирала негласуващите при пълна липса на яснота дали победителят може да сглоби парламентарно мнозинство. С други думи, ако след изборите има победител, това ще бъде онзи, който успее да състави правителство. Задачата става по-трудна и защото партиите, участващи в това правителство, ще трябва да се изправят пред неизбежните трусове в партийната система, настъпващи след всеки местен вот. А местните избори са само след няколко месеца. Не бива да се подценява и ролята на президентската институция в следизборната ситуация. Значение ще добие решението на Радев дали да възпроизвежда досегашната си дистанцираност, съчетана с критика към неумението на партиите да се разберат, или ще се опита да бъде по-активен. И при успех, и при неуспех на преговорите за редовен кабинет от следното ще зависи образът на президента като (все още) единствен фактор на стабилност в политическата система.

Още е рано да се прогнозира акцентите в кампанията, но вече са се открили два. Единият е поредна битка „статукво-промяна“, която сега е по-сложна отвсякога, защото няма консенсус кои принадлежат на „статуквото“ и кои на „промяната“. И вторият е геополитическа интерпретация на почти всички теми от дневния ред на българската политика. Това като че ли отнема фокуса от социалните и икономическите проблеми на българските граждани. Кризата на БСП несъмнено допринася за тази тенденция, каквито и фрагментарни мерки да предлагат от партията. Има риск очевидно разгорялата се вече „война за лявото наследство“ да засенчи конкуренцията за леви политики. Става ясно, че една убедителна лява партия е трудно заобиколимо условие за стабилизацията на българския политически процес.

ЗА АВТОРА

Д-р **Борис Попиванов** е доцент по политология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Изследванията му са концентрирани в областта на политическите идеологии, теорията и историята на лявото, както и българския преход.

ИЗДАТЕЛ

Фондация Фридрих Еберт | Бюро България
Ул. Княз Борис I 97 | 1000 София | България

Отговорен редактор:
Жак Папаро | Директор, ФФЕ, Бюро България
тел.: +359 2 980 8747 | факс: +359 2 980 2438
bulgaria.fes.de

Контакт:
office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

ЗА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Фондация Фридрих Еберт България издава „ПОЛИТ-БАРОМЕТЪР“ от 2000 година насам, анализирайки актуалните и дългосрочни политически процеси и идентифицирайки тенденциите в българската политика със специален фокус върху политически партии като главни актьори на демокрацията.

В ситуация, в която качеството и безпристрастността на българските медии са под въпрос, имаме за цел да предоставим на българските и чуждестранните читатели научна основа за по-нататъшна политическа дискусия.

bulgaria.fes.de

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 23, брой 2
Февруари

Предизборната кампания в България стартира под знака на конфронтационни геополитически интерпретации.

Очертава се битка за първото място между ГЕРБ-СДС и „Продължаваме промяната – Демократична България“, която все още не изглежда като битка за правителство.

Кризата на Българската социалистическа партия е основна причина за липсата на адекватен социален дневен ред в страната.

Повече информация по темата ще намерите тук:
bulgaria.fes.de